

О. О. Хонська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

С. Н. Денисенко

Слова-когнати в німецькій та англійській мовах (діахронічний аспект)

В сучасній мовознавчій науці актуальними залишаються діахронічні дослідження різних мов, етимологічний аналіз мовних лексичних одиниць та їх порівняльний аналіз. В основі етимологічних досліджень знаходяться певні наукові принципи: фонетичний, семантичний, словотвірний, генетичний та ін. У дослідження діахронії мовної системи (на матеріалі німецької, англійської, російської мов) значний внесок зробили мовознавці А. С. Давлетукаєва, Е. Косеріу, В. В. Левицький, О. Д. Огуй, О. П. Пророченко, А. І. Смирницький.

Метою нашого дослідження є виокремлення лексичних мовних паралелей (а саме: когнатів) німецької та англійської мов та їх дослідження у діахронічному аспекті.

Когнати (лат. *cognati* букв. "споріднені") – це однокореневі слова, що мають загальне походження й схоже звучання в двох і більше самостійних мовах [5]. При цьому семантична схожість когнатів зазвичай варіює і повністю не співпадає, а тому когнати підрозділяються на повні (меншість) і часткові (більшість).

Процес діахронічної дивергенції когнатів німецької та англійської мов ми дослідили на прикладі лексико-семантичного поля (ЛСП) "їжа". Внаслідок розгляду семантичних зв'язків між одиницями поля ми виявили ядро та периферію даного ЛСП. Ядром німецького ЛСП є лексема "*Kost*", англійського – лексема "*meal*". До периферії були віднесені лексичні одиниці, які носять

більш конкретний характер і мають вужче значення та конкретизують ядро [1; 2; 4].

Лексеми периферії ЛСП утворюють свої власні макрополя, які в свою чергу утворюють вторинні мікрополя. В результаті польового дослідження ми виявили 2 макрополя ЛСП "їжа", кожне з яких має власну ядерну лексему: макрополе "*Essen/food*", макрополе "*Trinken/drink*".

Дослідивши та проаналізувавши ЛСП "їжа" в німецькій та англійській мовах, ми з'ясували, що деякі лексичні одиниці мають спільне джерело походження, тобто походять з однієї прамови. Але в ході еволюції під впливом географічних, соціальних, культурних та інших змін та наслідків ці лексичні одиниці видозмінювалися, змінювали своє фонологічне та орфографічне значення, зберігаючи основне або первинне походження.

Наприклад: нім. *Wasser* та англ. *water* мають спільну праіндоевропейську основу *uoder**. З латинської мови (*unda* "хвиля") через грецьку мову (*hydōr*) слово потрапляє в давньоверхньонімецьку мову (*wazzar* 'вода'), а звідти в англійську мову. Схематично походження слова можна представити так:

да. *wæter* ← двн. *wazzar* ← гот. *watō* ← інд. *udan-* ← грец. *hydōr* ← лат. *unda*.

Отже, ядром дивергенції I виступає латинське слово *unda* "хвиля", а когнатами I порядку – литовські (*wanduo i unduo*) та грецьке *hydōr*. Ядром другої дивергенції була грецька лексема *hydōr*, когнатами I порядку – двн. *wazzar* та індійське *udan-*.

Проаналізувавши цей приклад, можна стверджувати, що в обох досліджуваних мовах велика кількість слів мають генетичні зв'язки, тобто мають спільне джерело походження. Перспектива подальших досліджень когнатів німецької та англійської мов вбачається в залученні більшої кількості мовного матеріалу та проведення системного мовного аналізу в діахронії для виявлення онтологічного статусу когнатів двох мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антомонов А. Ю. Исследование структурной организации лексикосемантического поля: Дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – К., 1987. – 191 с.

2. Арнольд И. В. Лексико-семантическое поле в языке и тематическая сетка текста // Арнольд И. В. // Семантика.

Стилистика. Интертекстуальность: Сб.ст. / Науч. ред. П. Е. Бухаркин. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999. – С. 250-259.

3. Дубічинський В. В. Лінгвістичний апарат на опис лексичних та термінологічних паралелей // Збірник харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. – Харків, 1993. – Т. 1.

4. Жгенти М. В. Семантическое поле как принцип исследования словесных значений: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19 / ТГУ – Тбилиси, 1983. – 26 с.

5. Маковский М. М. Большой этимологический словарь современного английского языка. – М., ООО Издательский центр "Азбуковник", 2005. – 526 с.

6. Циклоп – енциклопедії та словники // Режим доступу: <http://cyclor.com.ua/content/view/1126/58/1/9/> – Заголовок з екрану.

7. Köbler, Gerhard. Deutsches Etymologisches Wörterbuch, 1995 // Режим доступу: <http://www.koeblergerhard.de/derwbhin.html> – Заголовок з екрану.

8. Online Etymology Dictionary // Режим доступу: <http://www.etymonline.com/abbr.php> – Заголовок з екрану.